

IRUNA? IRUNEA? ZORIONEZ, IRUNA! (1)

Orrela erabaki ere du Napparroa'ko Jaurlaritzak. Erabaki bikaña eta zearo zuzena. Ori, IRUÑA, izan bait da beti gure Uri Nagusiaren izena. Izen ederra benetan. Uriá bera bezin ederra: IRUÑA,

Orrela esan diote *beti* euskaldun guztiek beren euskalki *guztietan*. Orrela, idazle guztiek ere *beti* beren liburu *guztietan*, "el batua" izeneko ízketa-modu traketis ori zoritxarrez agertu zítzaigun arte.

ETA'ren altzoan sortu zen "el batua" 1960'garren urtean. Eta elbatuazaleek así zíren Iruña'ri "Iruñea" deitzen eta izen baldar ori "Iruinea" ídazten. Zergatik eta zertarako? Ez dakit. ETA'k bai al du, ezertarako, arrazoi baten bearrik, Euskalerriko arazo guztietan iskamilla sortuz "iraultzarako gíroa prestatzea" izan ezik?

Gauzak orrela, goratzarre betea eta zorionik beroenak merezi dítu Napparroa'ko Jaurlaritzak; eta gaítzespenik sendoenak Jaurlaritzaren aurka ateratzera ausartu den Amatiño idazle el-batuazaleak.

Amatiño'k, aitortzen du "IRUÑA esan dutela beti *baskoiek* eta Iruña izan dela edestia-zear, latíñez ere, beti erabilli den izen bakarra". Altaguztiz —o! el-batuazaleen logika—, gaízki egin duela Napparroa'ko Jaurlaritzak, dío, 1.º, Iruña'ren izen jatorra Iruñea omen delako, eta, 2'n, ori dokumentuetan oso-osoan oñarriturik omen dagoelako.

Ori, ordea, gezurra da. Bi puntu oiek dire, oso-osoan, gezurrezkoak.

Lenengo puntua: Iruña'ren jatorrizko izena Iruñea dela egiztatzeko, "Iruñean" eta ez "Iruñan"; "Iruñeko" eta ez "Iruñako"; "Iruñera" eta ez "Iruñara" esaten dutela napparrek, díosku Amatiño'k.

To! Napparrek eta sortaldeko euskaldun guztiek, Gipuzkoa ber-beretik asita. Ez ote daki Amatiño'k izki edo letra gogor baten atzeko "A" orri, ablatibo-eran, "E" eufoníku edo goxagarri bat aurre-ipintzen diogula? Eta ízki edo letra gogorrez asten diren sufijo edo atzizken aurrean "A" orí "E" biurtzen dugula?

Orrela, naiz ítzaren izena "malkarra" izan, "malkarrean" esaten dugu; eta "malkarrera", "malkarreko", "malkarretik". Ez beñere, "malkarran", "malkarrara", "malkarrako", "malkarratik". Era berean esaten dugu "bizkarrean"; ez, "bízkarra"; "Ondarrera"; ez, "ondarrara", naiz ondarrari "ondarrea" ez baiña "ondarra" esan, eta bizkarrari, "bizkarrea" ez baiña "bizkarra".

Berdin "Ñ" edo "LL" izki bustien azkeneko "A" izkiari dagokíonez ere: "mai-gañean", "maí-gañera", "mai-gañetik", esaten dugu; ez, beñere, "maigañan", "maí-gañara" edo maí-gañatik". Berdín gertatzen zaigu "urdiña", "ískamilla", "gordíña", eta ítxura ortako itz guztiekin: "iskamíllera" esaten dugu, eta "gordíneko". Altaguztiz ongítxo dakigu, nominatibo-eran, ots, bere egiazko izakeran, itz oiek "iskamillea" eta "gordínea" eta "urdíña" ez baiña "iskamilla" eta "gordíña" eta "urdiña" direla.

Ba, orixe ber-bera gertatzen da Iruña itzarekin ere. "Iruñean", "Iruñeko", "iruñera" esaten dugu, baiña gure Uri maitearen izena IRUÑA eta IRUÑA bakarrik dela, eta beti IRUÑA izan dela, badakigu.

Bigarren puntuari dagokíonez, dena den gezurra da gure Uri Aundiaren izena "jatorriz Iruñea dela eta ori *algo ampliamente documentado y que no tiene duda*, ots, dokumentuetan oparo oñarritutako ta zalantzarik gaubeko gauza" dala! Ez bait da dokumentu bat bakarrik ere, gure Uri Nagusiari Iruñea esaten díonik.

Nik banekian XVIII mendeko liburu batean "Iruñean inprimatua" agertzen dela. Gero, Lino Akesolo'k, mende artan orrelako beste bi edo íru líburu gefago atera zirela, esan dít. Bañan bi-iru-lau líburu oiek ez dute, eskuartearen darabílkígun arazorako deus balio. Ez luteke ezer balioko bi edo lauren ordeaz millaka eta millaka ba'lira ere. Itz orí, "Iruñean", esakizun oietan, *ablatibo-eran bait dago!*

Galdetu díot Akesolo'ri ea berak ínon "Iruñea"rik aurkitu dun. Eta ezetz erantzun díit. Lino Akesolo'tarra, Euskerazaintzaren Lendakaria izatez gañera —eta onako auxe ez dízu íñork ukatuko— euskal-literatura ongíen ezagutzen duen gizona da. Egon gíndezke beraz zíur berak ezetz esanez gero, euskal-líteraturan ez zaiola sekulan Iruña'ri "Iruñea" deitu. IRUÑA beti! Erriak, dokumentuek, líburuek, beti, IRUÑA! Eta IRUÑA bakarrik!

LATIEGI'tar BIXENTE

(1) Idazlan au "Diario Navarra"ren "Napar-Izkuntza" deritzan Oritik jasoa da.